

אשכול יוסף

חידושים נפלאים בפרשת השבוע ומועדי ישראל

מאת רבי יוסף חי סינין טוב שליט"א מחה"ס "כרם יוסף"

ראש ישיבת המתמידים "אור התורה" ליוני דפגרא לצעירים מצטיינים ירושלים ת"ו

עצות
המסוגלות
לזכות בדין
ימים נוראים
התעל"ט

בברכת מרנן ורבנן מעתיקי השמועה ארזי הלבנון הגאונים הגדולים רבותינו ראשי הישיבות

הגאון הגדול מוהר"ר משה צדקה שליט"א ראש ישיבת "פורת יוסף" והגאון הגדול מוהר"ר דוד כהן שליט"א ראש ישיבת "חברון"

א' - פסגת העצות: תשובה!

הדבר ברור כי הפסגה לכל העצות והסגולות לזכות בדין, היא התשובה! לפרוש מעוונות שבידו, ולהתחרט על אשר עיוות, ולקבל על עצמו לעתיד שלא ישוב על חטאיו ופשעיו, ומהות כל עניין הימים הנוראים, הם לתועלת זו לשוב בתשובה שלימה. וכבר אמרו רבותינו (ראש השנה יז): בשם רבי יוחנן, גדולה תשובה שמקרת גזר דינו של אדם. ועוד אמרו (יומא פז): אמר ריש לקיש גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כשגגות. אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן גדולה תשובה שמארכת שנותיו של אדם. תניא היה רבי מאיר אומר גדולה תשובה שבשביל יחיד שעשה תשובה מוחלין לכל העולם כולו שנא: (הושע י"ד) "ארפא משובתם אהבם נדבה, כי שב אפי ממנו" מהם לא נאמר אלא ממנו, כלומר שבביל תשובה של יחד אוהב ומוחל השי"ת לכל ישראל.

צא ולמד ממאמר שלמה המלך ע"ה (משלי י"ז ח) "אבן חן השוחד בעיני בעליו, אל כל אשר יפנה ישכיל" ופירש רש"י כשהאדם בא לפני הקב"ה ומפייסו בדברים ושב לו, אבן חן ומרגליות היא בעיניו בכל מה שיבקש ממנו מצליחו. ועוד נאמר (שם פסוק כ"ג) שוחד מחיק רשע יקח להטות אורחות משפט" ופירש רש"י, שהקב"ה מקבל דברי הכנעה ופיוס מחיק הרשעים, כלומר בסתר בינו לבינם להפוך דינו מרעה לטובה.

ויש להוסיף כאן יסוד עצום ונורא שדקדקו מהרמב"ם (פ"ג מהל' תשובה) שכתב: "כל אחד ואחד מבני האדם יש לו זכויות ועוונות, מי שזכויותיו יתירות על עוונותיו צדיק, ומי שעוונותיו יתירות על זכויותיו רשע, מוחצה למחצה בינו, ושיקול זה אינו לפי מניין הזכויות והעוונות אלא לפי גודלם, וכשם ששוקלין זכויות ועוונות האדם בשעת מיתתו כך שוקלין בכל שנה ביום טוב של ראש השנה, מי שנמצא צדיק נחתם לחיים, ומי שנמצא רשע נחתם למיתה, והבינוני תולין לו עד יום הכיפורים, אם עשה תשובה נחתם לחיים ואם לאו נחתם למיתה". וקשה למה הרמב"ם לא נותן עצה פשוטה לבינוני שיש לו מוחצה וזכויות ומחצה עוונות, שיוסיף עוד ועוד מצוות, אלא מוכח מכאן שלולא התשובה לא יועיל לאדם קיום עוד מצוות בימי עשרת ימי תשובה, ומי יודע כמה תכבד משקל עוונותיו מחמת עוון מניעת התשובה, שעבר ראש השנה ועדיין לא שב, ואפילו נגד כמה וכמה מצוות עד אין מספר, וכיסוד הדברים הללו כתב הגאון רבי איצ'לה בלאור זצ"ל בספרו כוכבי אור (מאמר ח). ואמנם יחד עם התשובה ישית בנפשו עצות ומצוות לזכות בדין.

ב' - הרהור תשובה

הנה אף מי שלא זכה לפני ראש השנה או יום הכיפורים להתקדש ולהיטהר, ולפרוש מכל עוונותיו ופשעיו, ולקיים סדר עבודת הימים הנוראים. נראה לכאור שיש לו עצה פשוטה, על ידי שיהרהר רגע אחד בתשובה גמורה, כדרך שמצינו בגמרא קידושין (מט): שאדם שאומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאני צדיק, אפילו אם הוא רשע גמור מקודשת מספק, שמה הרהר תשובה בדעתו, דכיון שאמר על מנת שאני צדיק, רגלים לדבר שעשה תשובה, לכן חוששים לקידושיו, וכן פסק השו"ע (אבה"ע סי' ל"ח סעיף ל"א), וכתב החלקת מחוקק (ס"ק מ"ד) אע"פ שאנו רואין הגזילה עדיין בידו ולא נקרא בעל תשובה עד שישלך השרץ מידו, מכל מקום כיון שהסכים בדעתו להשיב נקרא גם כן צדיק. וראה בהקדמת הגאון מדינוב בעל הבני יששכר בספרו שכתב: "אבל מי שעניו פקוחות על דרכיו יזמין לעצמו קודם החופה עדים כשרים, ויאמר להם מקודם שיהרהרו בתשובה". ומצינו עוד בגמרא ראש השנה (טז): דאמר רבי יצחק אין דנין את האדם אלא לפי מעשיו של אותה שעה, שנא: (בראשית כ"א י"ז) "כי שמע אלהים את קול הנער באשר הוא שם", ובוהו ניהא מה שכתב השו"ע (או"ח סי' תר"ג) שאף מי שאינו נוהר בכל השנה מפת עכו"ם, בעשרת ימי תשובה צריך לזהר, כלומר אע"פ שאח"כ לא ימשיך להקפיד בזה, שוה ומועיל מאד הרהור תשובה של כל רגע ורגע, ואין דנים את האדם אלא באשר הוא שם.

ניתן להשיג את ספרי המוזבר:

📖 ספר "אשכול יוסף" על התורה (למעלה 13000 עמודים)

📖 סדרת "כרם יוסף" על הש"ס (6 כרכים):

1, ב'ק. 2, ב'ב. 3, ג'ט"ן. 4, קידושין (שיעורים). 5, סוטה. 6, מילה.

📖 "יניא דיוסף" הסגולה לזיכרון 📖 "מעדני יוסף" ברית מילה

📖 "שלהבת יוסף זוי" על התורה בשילוב פרקי זיווק ויר"ש

נתקבלה תרומה לזכוקת הספר (רב מכר)

שיעורי כרם יוסף קידושין למנהלי ישיבות בין הזמנים, מלמדי כיתות ז', רבי"ם ויש"ק לעידוד התלמידים

📞 לביורים 054-84-60007/8 או 02-5373570

באין מנעה נא להשאיר הודעה

גיליון זה יו"ל לזיכוי אלפי ישראל ע"י האזנים הנעימים
היקרים והחשובים אוהבי התורה ולומדיה מיוזמי סגולה
כמר גדעון זיסים ובמר אהרן זיסים הי"ו
לברכה והצלחה להם ולכל ב"ב בכל מעשה ידיהם
בכלל הברכות ידידני הנעלה עלובי זיסים הי"ו
ע"ן זינים היא למוזיקים בה ותומכיה מאושר
מוקדש לע"ג הוריהם היקרים:
סאלם אליה בן מסעודה ז"ל זוריה בת גורגיה ע"ה
ולע"ג אזייהם היקר זיסים בן זוריה ז"ל
ת. ל. ז. ב. ה.

ג' - מרשיע עצמו בעקבות חשבון נפש

המשגיח הגאון רבי ירוחם הלוי ממיר זצ"ל מחדד דבר גדול בו ניתן לזכות בדיון, על ידי שהאדם עושה חשבון נפש לכל מעשיו ומרשיע את עצמו בהתאם למעשיו, כדברי המדרש (דב"ר ה', ד') במקום שיש דין למטה אין דין למעלה. לכן כאשר האדם דן ושופט את עצמו כאן למטה, אין דינו חמור למעלה, ומוסיף רבי ירוחם שבזה מונח הצלת האדם וכמעט תקוותו היחידה להינצל.

ונראה כי עצתו היא שלב עוד לפני עשיית התשובה. זאת ועוד סגולת התשובה להינצל בדיון קשה יותר מעצת רבי ירוחם, דבתשובה אינו מועיל עד שתהיה תשובתו כנה ואמיתית, וכדברי הרמב"ם בהל' תשובה (פ"ב ה"ב) שיעזוב הטאוו ויסירנה ממחשבתו ויגמור בליבו שלא יעשנה עוד ויתנחם על שעבר "ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם. ואולם בעצתו של רבי ירוחם אין צורך לעדות גבוהה, רק חשבון נפש כנה ואמיתי, כלומר שמחשב כל מעשיו הטובים והרעים זה לעומת זה, ומפשפש במעשיו, ואפילו אינו עושה תשובה גמורה, אלא כואב ודואב על מצבו ומבין ומקבל עונשו הראוי לו.

וכן כותב רבי ירוחם בספרו דעת חכמה ומוסר (ח"ב עמ' ק"ט): בגמרא ב"ק (סד): למדו שמודה בקנס פטור מקרא ד"אשר ירשיעון אלוקים, פרט למרשיע את עצמו", וזה סוד הדבר: "אשר ירשיעון אלוקים" מה שב"ד עושים אותו לרשע, זהו עיקר עשיית דין, וכן הוא "פרט למרשיע את עצמו" פשוטו כמשמעו שכאשר האדם עושה חשבון נפש ומרשיע את עצמו, דהיינו מצדיק על עצמו את הדין ואומר רשע אני, בזה נעשה דיין על עצמו, ולא עוד אלא שטוב הוא יותר מהרשעת ב"ד, שהרי בכך נפטר מיד תשלומין לגמרי, כיון שכבר נעשה בו הדין.

ומוסיף רבי ירוחם בזה"ל: "ויוצא מזה לימוד גדול לאדם, שיכול בנקל וב"לא כלום" להסיר מעל עצמו את כל הגיהנום ר"ל ברגע אחד, בהצדיקו עליו את הדין ובהרשיעו את עצמו, שבזה נפטר מכל עונשים חמורים ומרים, כדן מודה בקנס פטור, ואין עוד עצה גדולה לאדם כמו זו, ואין לך עוד "הפירת זהב" כמו זו, שהרי מתפטר הוא בזה מכל הגיהנום כרגע". בהמשך דבריו הוסיף לחזק יסוד זה ממה שמואב בשם ר' יונתן פרענער ז"ל בביאור מהות ענין ערבוב השטן, שעל ידי שהבעל דין בעצמו תובע הדין, ואומר דונו לי דינא, בזה חמת המלך שככה, כי הוא בעצמו תובע ומקבל על עצמו דין, וכמו כן יש לכוון באמירת "ואתה צדיק על כל הבא עלינו כי אמת עשית ואנחנו הרשענו" שמקבל על עצמו דין על העוונות. וכן בנפילת אפים יהיה כך, שמוסר גופו ונפשו לקבל דין שמים כפי הראוי לו, ואז כביכול מתמלא השי"ת רחמים.

ד' - תפילה

רבים ששיחרו לפתחו של מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל בחודש הרחמים והסליחות להתברך מפיו ולקבל מפי קודשו עצה לזכות ביום הדין, היה משיב ואומר שיש להתחזק בתפילה, ובד בבד היה מוסיף שכל אחד יודע את חולשותיו והדברים שעליו לתקן, (כתבי הגר"ש עמוד כ"ג).

ואכן רוב עבודת הימים הנוראים היא בתפילה, כפי שתיקנו ויסדו הקדמונים, והוסיפו לנו בתפילות עשי"ת כמה וכמה בקשות ותחנונות, ולבקש על חיים וקיימה וחתומה טובה וכלכלה טובה וכל יוצא בזה. וגם עיקר עבודתנו בעצם ימי ראש השנה ויום הכיפורים היא בתפילה, נמצא שיסוד עבודתנו בימים הללו הוא בתפילה, ומרן החיד"א בכרכי יוסף (סי' תקפ"א סק"ו) כתב שבחודש אלול ועשי"ת יותר טוב לומר סליחות ותחנונים עם הציבור מלמוד תורה, ושכן ראה לקצת רבנים ות"ח שאע"פ שהיו עסוקים תמיד בגופי הלכות והיבורים, בחודש אלול היו מניחים קצת מסדרם כדי להשתתף עם הציבור בסליחות ותחנונים. וכיוצא בזה כתב בספר סדר היום (עמוד נ"ג) דימי אלול ועשי"ת הם זמני תפילה, ואף שת"ת כנגד כולם, בעת ובזמן הזה צריך להתעצם מאד בתפילה ותחנונים, וזמן תורה לחוד וזמן תפילה לחוד, ואדרבה מוטל על הת"ח והזקנים שבדור להעתיר ולבקש רחמים לפני השי"ת עם ה' ונחלתו, כי הם המגיינים על הדור ותפילתם מתקבלת ברצון, יותר משאר בני העם. על כן ראוי להתחזק יותר ויותר בתפילה ותחינה בימים הללו, ובפרט להתאמץ שתהיה תפילה בכוונה, כי רחמנא ליבא בעי (סנהדרין קו:), והסידים ואנשי מעשה היו יושבים בערב הימים הנוראים ולומדים סדר התפילות, ועל כל פנים ראוי ביום הדין וביוה"כ לכל בן תורה להתפלל מתוך סידורים שיש בהם פירוש התפילה.

ונראה כי בכלל החיזוק בתפילה, הוא גם קריאת תהלים בכוונה, וראיתי שמרן הגר"ח קניבסקי שליט"א סיפר שבבחרותו קיבל על עצמו בימים הנוראים ג' קבלות, והקבלה השלישית היתה לקרוא תהלים בכל יום, ואמר שזו הקבלה היחידה שעומד בה עד עצם היום הזה, וכי שני הקבלות האחרות ליתן פרוטה לצדקה בכל יום ולמעט בדיבור לא היה הדבר תלוי בו לבדו, כסף לא היה לו, וכן היה מוכרח להשיב לשאלות המשגיח בישיבה, סיים הגר"ח ואמר "את הקבלה של קריאת תהלים קיימתי, וב"ה אני מחזיק עד היום".

וכן מצונו בתרגום יונתן בן עוזיאל בתחילת פרשת התוכחה (דברים כ"ח, ט"ו) שכתב, שבשעה שהחל משה רבינו לומר את התוכחה, צווחו האבות הקדושים מקבריהם "שמא יחובו בנינו ויעשה בהם כליה ולא יהיו זכיותינו מגינות עליהם ולא יהיה אדם שיקום ויתפלל עליהם", ומבואר בזה דבר נורא שאפי' אם יתחייבו עד כדי שיזכות האבות הקדושים לא תעזור להגן עליהם, מכל מקום תפילת אדם יחיד יכולה לעזור להגן על כלל ישראל. בכח התפילה שבדאי יש בכוחה לגמור דינו של האדם לזכות יש להביא מדבריו הנוראים של השטמ"ק בכתובות (קד). בשם רש"י (מהדר"ק) על מה דאיתא בגמרא (שם) שבשעה שנפטר רבי אמרו שכל מי שיאמר שרבי נפטר ידקר בחרב, משום שאילו יהיו יודעים כולם שמת רבי לא ימשיכו להתפלל עליו שיחיה ולא ימות, כי על תחיית המתים לא יהיו מתפללים ומבקשים רחמים, לכך אמר שאפילו אם רבי מת ולא ידעו שמת ימשיכו להתפלל עליו בחזקת שהוא חי כדי שיחיה בתפילתם. ובספר מעבירין את רוע הגזירה (עמ' פ"ט) כתב שמוזה יש סמך למה שהיה רגיל לומר משגיח דיישבת "חברון" הגה"צ ר' מאיר חדש זצ"ל שהסבא מסלבודקה זצ"ל היה נוהג להתפלל בכל עוז אף כשנגמר הדבר אצל הרופאים וכלתה כל תקוה, ולא היה אצלו חילוק כלל בין מחלה למחלה ובין חולה לחולה, ושכך הוה מרגלא בפומייהו דבני הישיבה "דהסבא מוציא מציפורני מלאך המות". וכמו שיש בכח התפילה להחיות מתים, כך בכוחה לחתום לחיים טובים ולשלום כל בני בריתך.

ה' - צדקה

בתפילות הימים הנוראים אומרים "ותשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה". כדאיתא בפסקתא דרב כהנא (פרק כ"ח). ומבואר שגם על ידי צדקה יכול לבטל ולהעביר רוע הגזירה. וכן איתא בירושלמי (תענית פ"ב ה"א) א"ר אלעזר שלושה דברים מבטלים את הגזירה, תפילה (קול) צדקה (מזון) ותשובה (צום), שנא' (דברי הימים ב' ז' י"ד) "ויכנעו עמי אשר נקרא שמי עליהם, ויתפללו (תפילה), ויבקשו פני (צדקה), שנא' אני בצדק אחזה פניך, וישבו מדרכיהם הרעים (תשובה), ואני אשמע מן השמים ואסלה לחטאתם וארפא את ארצם". וכבר נאמר (ישעיהו א' כ"ז) "ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה", וכן הוא אומר (שם ל"ב י"ז) "והיה מעשה הצדקה שלום", ועוד כתיב (שם נ"ד י"ד) "בצדקה תכונני", ושלמה המלך ע"ה אומר במשלי (י' ב') "וצדקה תציל ממות". וכתב עוד (שם ט"ז י"ב) "כי בצדקה יכון כסא" (וע"ש במלבי"ם).

וכן כתב רבינו הרמב"ם (פ"ב מהל' תשובה ה"ג): "מדרכי התשובה להיות השב צועק תמיד לפני השם בבכי ובתחנונים ועושה צדקה כפי כוחו ומתרחק הרבה מן הדבר שחטא בו ומשנה שמו כלומר אני אחר ואיני אותו האיש שעשה אותו המעשים ומשנה מעשיו כולן לטובה ולדרך ישרה וגולה ממקומו, שגלות מכפרת עוןן מפני שגורמת לו להיכנע ולהיות עניו ושפל רוח".

וכן כתב הרמ"א בשו"ע (סימן תקפ"א ס"ד) שנוהגים ליתן צדקה לעניים ערב ראש השנה, ובלבוש כתב שהצדקה היא במקום קרבן. וכן גבי ערב יוה"כ כתב הרמ"א (סימן תר"ה) שנוהגין להרבות בו בצדקה. ובספר חזון עובדיה (ימים נוראים עמ' כ"ו ע"פ תענית יא: וברכי יוסף סי' תקפ"א אות ה') כתב שהצדקה תהיה תמורת צומות ותעניות כי בדור החלש שלנו מוטב להרבות בצדקה ובגמ"ח ובמעשים טובים מלהתענות, שעל ידי התענית מומעט במלאכת שמים.

והנה הגם שהצדקה לא מכפרת העוונות כדדרש רבי יוחנן במסכת סוטה (ה.) את מאמר הכתוב (משלי ט"ז ה') "תועבת ה' כל גבה לב יד ליד לא ינקה" שאפילו עשה צדקה בסתר דכתוב בה "מתן בסתר יכפה אף" לא ינקה מדינה של גיהנום, וביאר רש"י שאע"פ שצדקה מכפה אף וחימה אינו מכפר על גסות הרוח, ובתוספות שאנן הביא מדרש משלי (פרק י"א) כשאדם בא על אשת איש ונודמן לו עני אחד ונתן לו פרוטה ואמר לא היה הקב"ה מזמין לי אותו עני לעשות צדקה אלא אם כן מחל לי אותו עון, על זה נאמר יד ליד לא ינקה. מכל מקום כל זה שלא בתשובה, אבל אם נתן ליבו לתשובה שלימה, צדקה מסייעת שתשובתו תתקבל, וכמו שכ' התוס' (שם ד: ד"ה היא) שאף הבא על אשת איש יש לו חלק לעוה"ב אם עשה תשובה בחייו, אלא שצריך קבלת ייסורין בעוה"ז. ושמוא מועיל הצדקה במקום ייסורין לכפר עוונות כשעשה תשובה שלימה, בפרט לאור העובדה שהאדם ומתייגע ופעמים אף מתייסר להשיג כספו שממנו הפריש לצדקה.

וכן מצינו אצל דניאל (דניאל ד' כ"ד ובגמרא כ"ב ד.) ששנעש שהושלך לגוב האריות לפי שהשיא עצה לנבוכדנצר שיהיה לו כפרה לבטל מה שנגזר עליו כפתרון החלום שיהא נטרד מן האנשים ולהיות עם בהמה, על ידי שיתן צדקה לעניי ישראל, וכן עשה נבוכדנצר, היה מקבץ בכל יום עניי ישראל שהביא בגולה והיו צריכין מזונות ומפרנסם, ואף דניאל כשהשיאו עצה זו לכך נתמין שראא את ישראל בגולה מחוזרין על הפתחים, ובשכר זה האריך נבוכדנצר עוד שנה שלימה, (סוטה כא. וברש"י).

ובספר מעיל צדקה (סי' ק"ב) מביא תשובת המהר"ם מרוטנבורג ז"ל שכל הנותן צדקה אפילו ניתנה רשות למלאך הפורענות להיפרע ממנו אין המלאך הממונה על הצדקה מניחו אלא רץ והולך בין מלאכי שלום במרום והם נותנים לו ריצה ועומד לפני הקב"ה ומלמד עליו סגוריא ואומר רבש"ע פלוני שנתת רשות לאבדו זכות גדולה בידו, ומלאך הממונה על הפורענות אומר בשביל זה אתה מזכהו והלא כמה עבירות בידו, וזה משיב מצוה זו שעשה שקולה כנגד כולם, באותה שעה הקב"ה אומר למלאכי הפורענות אל תגעו בו כי מצאו לו זכות.

סיפר הגאון הצדיק רבי פנחס מקוריץ בשם גאון אחד שהעיד כי בקהילת מעזיבו רצה אחד מחשובי הקהל לבטל מנהג היושבים עם קערות צדקה בערב יום הכיפורים, בטענה שמבלבלים כוונת התפילה, ברעש שמקשקשים גבאי הצדקה בקערותיהם, אך הבעל שם טוב זצ"ל לא הניח לבטל מנהג זה, באומרו שקופסאות הצדקה בוקעים ברעשם את העולמות כולם, הוא היה אומר, מעשה ששנה אחת קודם ערב התקדש יום הכיפורים, היה קטרוג גדול על ישראל לבל יניחו תפילותיהם לעלות לרצון לפני המלך היושב על כסא רחמים, וכיון שהתחילו הגבאים והעניים לקשקש בקערותיהם, באותה שעה עלה קול זה של קשקוש המעות ובקע רקיעים וביטל והסיר כל הקטרוגים והתקבלו תפילותיהם של ישראל לרצון!

ו' - אמירת י"ג מידות בכוונה

אמירת י"ג מידות בכוונה סגולה מופלאה לכפרת עוונות כמבואר בגמרא (ראש השנה יז: "ויעבור ה' על פני ויקרא" אמר רבי יוחנן אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו, מלמד שנתעטף הקב"ה כשליח ציבור והראה לו למושה סדר תפילה, אמר לו כל זמן שישיראל חוטאים יעשו לפני כסדר הזה, ואני מוחל להם. על כן כתבו בסה"ק שראוי לכל אחד לומר י"ג מידות בכוונה, ולהבין מה שאומר, ולא כמצות אנשים מלומדה, וכדברי השערי תשובה (סי' תקפ"א א') שאסור להזכיר י"ג מידות שלא בכוונה. וכתב רבינו בחיי (שמות ל"ד ו' ז'): "וצריך אתה לדעת כי כל המבין שלוש עשרה מדות ויודע פירושו ועיקרו ומתפלל בהם בכוונה, אין תפילתו חוזרת ריקם, אלא אם כן היו בידו עבירות שמעכבות זה. והנה בזמן הזה שאנחנו שרויים בגלות ואין לנו כהן גדול לכפר על חטאתינו ולא מזבח להקריב עליו קרבנות ולא בית המקדש להתפלל בתוכו, לא נשאר לנו לפני ה' בלתי אם תפלתנו וי"ג מדותיו, ומתוך י"ג מדות אלה למדנו סדרי תפילה ובקשת רחמים מאת אדון הכל יתעלה. ובספר הקדוש יסוד ושורש העבודה (שער י"א פ"ח) כתב: והיות הי"ג מידות לאומרים בכוונה עצומה מאד מאד, כי אמירתם בכוונה מעוררים רחמים גדולים בעולמות העליונים, והזכרתם היא סגולה נפלאה לכפרת העוונות, וכשישמע שהתחילו הציבור לומר הי"ג מידות, אף אם הוא עדיין לא סיים, יפסוק באמצע ויאמר הי"ג מידות עם הציבור, ויתחיל מפסוק "ויעבור ה' על פני ויקרא" ויהרר מאד בדקדוק התיבות של הי"ג מידות.

ז' - לנהוג ולקיים בעצמו סדר י"ג מידות ולהעביר על מידותיו

ידוע מה שדרשו חז"ל (ר"ה יז: "ויעבור ה' על פני ויקרא" אמר רבי יוחנן אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו, מלמד שנתעטף הקב"ה כשליח צבור, והראה לו למושה סדר תפילה, אמר לו כל זמן שישיראל חוטאים יעשו לפני כסדר הזה, ואני מוחל להם. וכתב בספר ראשית חכמה (שער הענוה פ"א) בשם הגאונים שאין הכוונה לבד על עטיפת הטלית ואמירתן, אלא על ידי ההדבקות במידותיו של הקב"ה וקיומם, אל רחום ותנון ארך אפים ורב חסד ואמת נוצר חסד לאלפים נושא עון ועובר על פשע, בבחינת מה הוא רחום אף אתה תהיה רחום. וביאר המהר"י"ט בספרו צפנת פענח (פרשת האיזו דף רל"ב) בשם האלשיך הק' שאע"פ שלא יתנהגו כן אלא לפי שעה, כיון שהם מוחלים לחבריהם ומעבירין על מידותיהם ונהגים בחסד וברחמים תיכף ומיד הם נענים, וזהו שאמר ברית כרותה ל"ג מידות שאינן חוזרות ריקם.

וכן אמרו עוד בגמרא (ר"ה יז: "כל המעביר על מידותיו מעבירין לו על כל פשעיו, שנאמר "נושא עון ועבר על פשע" למי נושא עון? למי שעובר על פשע! ומסופר בגמרא שרב הונא בנו של רב יהושע חלה ובה רב פפא לבקרו ומצאו שכבר התעלף והולך למות, ביקש רב פפא שיכינו את התכריכין עבור רב הונא. לבסוף נתרפא רב הונא ואמר שראה בשמים שנקנסה עליו מיתה, אך הקב"ה אמר שכיון שאינו עומד על מידותיו כך לא ידקדקו אחריו. ומבואר שעצה זו להיות מעביר על מידותיו מועילה אפילו אחר גמר דין למיתה, על אחת כמה וכמה שהיא עצה גדולה לזכות בה קודם גמר דין.

ומצינו בזה דבר נורא ממרן החפץ חיים (שמירת הלשון שער הזכירה פ"ב) שביאר מה שדרשו חז"ל ("ב"מ ל: פח:) לא הרבה ירושלים אלא משום שלא דנו לפני משורת הדין, שאע"פ שהיה בידם כמה עוונות חמורות (יומא ט: שבת קיט:), ועוד היאך רק בשביל דבר זה לבדו יחרב הבית? אלא שבמידה שאדם מודד כך מודדין לו, ואם היתה מידתם להתנהג בוותרנות גם השי"ת כביכול היה מוותר להם על עוונותיהם החמורים, אך אם אינו מוותר לאחרים ממילא גם לו לא יוותרו. וכה כתב מרן החיד"א בספרו ככר לאדון, "ומצינו כפרה בזול וללא סיגופים, ובלא מיתת בנינים ועניות, והיא להעביר על מידותיו שמעבירים לו על כל פשעיו. וכמה יבוש ויכלם מי שיש לו לב, כי אלוקים מרחם הורה לו כפרה בזול לבלי טורח ובלוי מחסור ממון, והיא להעביר על מידותיו".

ח' - מידת הענוה

הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל (שיחות מוסר סי' ק"א) כתב דרך ועצה לזכות בדין על פי מה שדרשו רבותינו במסכת חולין (ה:): על הפסוק בתהלים (פרק ל"ו) "אדם ובהמה תושיע ה'" אמר רב יהודה אמר רב אלו בני אדם שהן ערומיין בדעת ומשימיין עצמן כבהמה, ופירש רש"י שמימיין עצמן כבהמה, דכאי רוח. כלומר שמתנהגים בענוה ושיפלות, כמו שפירש בתהלים (שם). [ועיין שם במהרש"א במה שפירש].

והביא עוד את דברי הגמ' בסנהדרין (צב). אמר ר"א לעולם הוי עניו ותחיה, אמר ר' זירא גם אנו שנינו כך במשנה בית אפל אין פותחין בו חלונות לראות נגעו, נמצא שאפילתו היא הצלתו, שכל זמן שאין כהן רואהו אין מטמא בנגעים, נמצא שמי שהוא עניו אף שיש בו חטאים אין משגחים בחטאיו ואינו נענש עליהם, ושכן הוא מאמר הנביא (צפניה ב' ג') "בקשו עוה אולי תסתרו ביום אף ה'" כלומר שאף על פי שמצד עוונותיכם יש לכם לירא מן הדין, מכל מקום העוה תהיה לכם למסתור מפני אף ה'. ויש להוסיף שכך מדוקדק גם בדברי הרמב"ם (פ"ב מהל' תשובה ה"ג) שכשאדם מתנהג במידת העוה היא סגולה עבורו להנצל בדין.

ט' – לעורר רחמים על הבריות

עוד כותב הגר"ח שמואלביץ זצ"ל בספרו שיחות מוסר (עמ' ת"ל) שיש עצה וסגולה לקראת יום הדין על פי מה שאמרו חז"ל (שבת קנא:): "ונתן לך רחמים ורחמך" (דברים י"ג י"ח), שכל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים, וכל שאינו מרחם על הבריות אין מרחמים עליו מן השמים, והביא דברי האור החיים שפירש שכל זמן שהאדם הוא בגדר טבע אכזרי, כמו כן יתנהג ה' עמו, שאין השם מרחם אלא לרחמן. ושזה היסוד לכל תפילותינו בקשת "רחמים" לפני המקום, "רחמנו כרחם אב על בנים". ועל כן כיון שהיסוד לכל תפילותינו הוא מידת הרחמים של מלך מלא רחמים, על כן חובה עלינו להתאור במידת הרחמים האחד כלפי חבריו, ולהרבות במעשים של רחמים עם הבריות, ואז אפשר לקוות שגם הקב"ה יתנהג עימנו ברחמים, שכך היא מידתו של הקב"ה שכל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים. וסיים שחיוצא בזה מצינו ברבנו הקדוש (במסכת ב"מ פה). שעל ידי מעשה שכביכול לא ריחם על אותו העגל שהביאוהו לשחיטה בלא או כל הייסורים, ועל ידי מעשה שריחם על בני חולדה שהיתה המשרתת מנקה ומסלקת ריחמו עליו מן השמים. הרי שמידת הרחמים מן השמים מתגלגלת לפי הנהגתו של האדם ורחמיו עם הבריות.

י' – לחוש אימת וחרדת הדין

צריך לדעת שמי שחש בראש השנה אימת וחרדת הדין הוא סגולה טובה עבורו להצלה בדין, הן מפני שעל ידי זה מתעורר ליבו לתשובה שלימה, והן מפני שאם אינו ירא מאימת הדין הרי זה כביכול כמודד במלכות שמים כאילו אינו ירא מן הדין הגדול והנורא, שכולם עוברים לפני הקב"ה כבני מרון, מי למוות ומי לחיים. אבל מי שירא מן הדין הרי הוא מוכיח בעליל שמקבל על עצמו עול מלכות שמים, ואינו מולול בדין ומפשפש במעשיו, ועל ידי כל זה הרי הוא מעורר רחמים על עצמו, וסגולה גדולה היא עבורו לצאת זכאי בדין. והנה מי שחש אימת וחרדת הדין ביום ראש השנה, הרי הוא ממליך את הקב"ה על עצמו כאמת, כדברי חז"ל (ראש השנה טז). אמרו לפני מלכויות כדי שתמליכוני עליכם. וכל עבודתנו בימי ראש השנה הם להמליך את הקב"ה עליו, ועל כן מי שחש אימת וחרדת הדין, הרי הוא מבטל עצמו וכל כולו לפני המלך היושב על כסא רחמים, ונותן להקב"ה כתר מלוכה.

ויסוד לזה ממה שאמרו רבותינו (ר"ה טז): אמר רבי יצחק כל שנה שרשה מתחילתה מתעשרת בסופה, ופירש רש"י שישראל עושים עצמם רשים בראש השנה לדבר תחנונים ותפילה כענין שאמרו תחנונים ידבר רש. והדברים מפורשים בדברי מרן החפץ חיים זצ"ל במשנה ברורה (תקפ"ד סק"א) שכתב בזה הלשון: ואף על גב שאנו בטוחים שנצא זכאים בדין, מכל מקום אין אומרים הלל בראש השנה ויום הכיפורים שצריך להיות ירא וחרד מאימת הדין "ועל ידי כך נזכר לזכות".

וכן יש הביא בזה מה שכתב השו"ע (סי' תקצ"ו) שלאחר תפילת מוסף של ראש השנה מריעים תרועה גדולה בלא תקיעה, וביאר המשנה ברורה שהטעם כדי לערבב השטן שלא יקטר עליהם אחרי התפילה שהולכים ואוכלים ושותים ושמים לומר שאינם יראים מאימת הדין. ומבואר שעל ידי שאנו יראים וחרדים מפני אימת הדין אנו סותמים וחותמין בזה את טענותיו של השטן שאינו יכול להשטין עליו, וממילא סגולה עצומה היא להיות ירא מן הדין שעל ידי זה ננצל בדין. וכדברים האלה סיפר המשגיח הגה"צ רבי אליהו לאפיאן זצ"ל לתלמידיו ברנעי יום הדין שפעם חת נכח בבית משפט בחוץ לארץ, בדין ודברים של שני גנבים שנדונו לתליה, אחד היה מסרק שערוותו לפני השופטים, כאות שאינו מתירא מן המשפט, וחבירו היה יושב ורועד משך כל זמן המשפט, וסוף דבר היה שהשופט נתן חנינה לשני ואת הראשון תלה, והיה אומר המשגיח דהן הן הדברים שהעצה לזכות בדין היא חרדת הדין.

וידוע על כמה גדולים לפני דור דורים, שכשהיה החזן מכריז בברכת החודש "אלול" היו מתעלפים, ואחריהם הקהל כולו מרוב אימת וחרדת הדין, וכך היה בכל שנה ושנה. והגאון ר' שמואל רוזובסקי זצ"ל העיד ששמע את הרב מבריסק אומר לבנו בחודש אלול, "דע לך בני, כשאני נזכר שבעוד שני שבועות יחול ר"ה אין לי הנאה משום דבר". ומעשה עם האדמו"ר המהר"ש מבעלזא שהכין דרשה לשבת תשובה, ובבוקר שכח הכל, ורק אחרי שהזכירו חמיו מה שהכין נשא את דרשתו, והעיד כי אירע לו כן מרוב הפחד והאימה מימי הדין, ומאז הפסיק לשאת את דרשת תשובה.

וכיצד יחוש האדם אימת וחרדת הדין?

רבינו יונה בשערי תשובה (שער ב' הדרך החמישית) כתב: "בעשרת ימי תשובה הירא את דבר השם, ליבו יחיל בקרבו בדעתו כי כל מעשיו בספר נכתבין, ובעת ההיא האלוקים יביא במשפט את כל מעשה על כל נעלם אם טוב ואם רע, כי האדם נידון בר"ה וגור דינו ביוה"כ, ובעת אשר ידע האדם כי יביאו את דינו לפני מלך בשר ודם הלא יחרד גדולה וישית עצות בנפשו ובכל דרכי חריצות יחיש מפלט לו". נמצא שעל ידי שישית האדם כל זה בנפשו ליבו ישבר בקרבו ויחוש באמת מה שאומרים בסליחות כדלים וכרשים דפקנו דלתך רחום וחונן, נמצא שיהיה בידו שני סגולות, סגולת אימת הדין, ובכלל זה גם סגולת "לב נשבר ונרכה אלהים לא תבזה" (תהלים נ"א ט).

על כן יתבונן על מעשיו בכל השנה החולפת, וכל ימיו עד עתה, כמה חסר בעבודת הש"י ובתפלתו וכדו' וכן כל מה שאירע בעולם, שהכל נגזר ביום ראש השנה ואז יהיה ליבו נשבר ותתקבל תפלתו בבחינת (תהלים נ"א) "לב נשבר ונרכה אלהים לא תבזה". ועוד יתבונן שעתה בימי הדין כל אחד ואחד נחתם לחיים או למיתה, ואפילו מלאכים יחפזו וחיל ורעדה יאחזו, ויאמרו הנה יום הדין לפקוד על צבא מרום בדין". כמו שנאמר בפיוט דרבי אמנון, ואם כן על אחת כמה וכמה שעלינו לחוש ולפחד מיום הדין.

ויש להוסיף שיוכל האדם להיות ירא וחרד מאד מן הדין על ידי שיתן אל ליבו מה שמצינו אצל התנא הקדוש רבי יוחנן בן זכאי (ברכות כח:): שהיה ירא וחרד מאימת הדין לפני, שבעת שחלה ננסו תלמידיו לבקר, כיון שראה אותם התחיל לבכות, אמרו לו תלמידיו נר ישראל, עמוד הימיני, פטיש החוק, מפני מה אתה בוכה? אמר להם אילו לפני מלך בשר ודם היו מוליכין אותי, שהיום כאן ומוחר בקבר, שאין כעסו כעס עולם, ואין איסורו איסור עולם, ואין מיתתו מיתת עולם, ואני יכול לפייסו בדברים ולשחדו בממון הייתי בוכה, ועכשיו שמוליכין אותי לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, שהוא חי וקיים לעולם ולעולמי עולמים, שכעסו כעס עולם, ואיסורו איסור עולם, ומיתתו מיתת עולם, ואיני יכול לפייסו בדברים ולא לשחדו בממון. ולא עוד, אלא שיש לפני שני דרכים, אחת של גן עדן ואחת של גיהנם, ואיני יודע באיזו מוליכין אותי ולא אבכה!! ומצינו עוד (חגיגה ה'): שכשהיה רבי אלעזר מגיע לפסוק זה היה בוכה, "ויאמר שמואל אל שאול למה הרגתני להעלות אותי" (שמואל א' כ"ח), ומה שמואל הצדיק היה מתירא מיום הדין, אנו על אחת כמה וכמה! דכתיב (שם) "ותאמר האשה אל שאול אלהים ראיתי עולים", שראתה שמואל ומשה, דשמואל הלך להביא עימו למשה, אמר לו דלמא חס ושלום אני נתבע לדין, וביקשו שיבוא עימו שאין דבר שכתב בתורה שלא קיימו. ואם ארזי הלבנון שמואל הנביא, ורבן יוחנן בן זכאי היו יראים וחרדים עד מאד מפני הדין, מה נענה ומה נאמר אנו מפני יום הדין.

י"א - לב נשבר ונדכה

אדוננו דוד המלך ע"ה בתהלים (נ"א י"ט) אומר "לב נשבר ונדכה אלוקים לא תבזה", ואמרו רבותינו בגמרא ראש השנה (כו): כמה דכייף איניש דעתיה בר"ה טפי מעלי ליה. ואומר היה המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל שקשה לאדם לזכות בראש השנה מפאת מעשיו, והתקוה היחידה שיש היא לזכות לנשיאת חן בעיני השי"ת, על ידי לב נשבר ונדכה, שכאשר האדם בא לראש השנה מתוך שברון לב, בהכרה שאין בו מאומה ואין לו כל סיכוי לזכות בדין, אזי הקב"ה לא יבוזה ויקבל אותו ברצון, (אור יחזקאל ב' עמ' קי"ח).

ומספרים שהבעל שם טוב ציווה פעם לתלמידו הרה"ק ר' זאב קיצם זצ"ל שהיה בעל תוקע אצלו, שילמד סדר הכוונות של התקיעות, ור' זאב למד את הכוונות וכתב אותן על גיליון מיוחד והניחו בכיסו, ובשעת התקיעות הגיליון נאבד, והתחיל להתמרמר בלבו, ובכה בכי תמרורים בלב נשבר ונדכה, והוכרח לסדר התקיעות בלי כוונות. לאחר התפילה אמר לו הבעש"ט "בהיכל המלך נמצאים הרבה חדרים והיכלות, ומפתחות שונים ומיוחדים יש לכל דלת, אך יש כלי אחד שעל ידו אפשר לפתוח כל המנעולים כולם, והוא הגרון. הכוונות הן מפתחות לשערים שלמעלה, ולכל שער כוונה אחרת, אבל לב נשבר יכול לפתוח כל השערים וההיכלות כולם, גם בלי המפתחות המתאימים".

י"ב - המקבל עליו עול תורה מעבירים ממנו עול מלכות

בספר לקט רשימות מביא מהמשגיח דליקווד הגאון רבי נתן מאיר וואכטפויגל זצ"ל שהעצה וההכנה ליום הדין להיות מונח בלימוד, וביאר את מאמר חז"ל כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות, שאין הכוונה רק כפשוטו לעול מלכות כשר דם, אלא טמון בזה גם כן עול מלכות שמים, על ידי שמקבל עליו עול תורה מסיירים ממנו דין שמים, והוסיף שלכן מצונו לגדולי עולם שלמדו בהתמדה גדולה יותר באלול. וסיפר המשגיח שהיה מעשה בבחור בראדין שלא הניח תפילין, ובאו למרן החפץ חיים שיזרוק אותו מהשיבה, ואמר החפץ חיים שמכיון שהוא שקוע בלימוד, להשאירו בישיבה, ואמר המשגיח וכן הוא בדין שמים שמי שהוא מונח ושקוע בלימוד תורה ינצל. והוסיף דאין זו סגולה, אלא עול תורה זו מציאות שתופסת את כל מציאותו של האדם, וממילא אין מקום לדברים אחרים, ולכן מעבירים ממנו עול אחר.

י"ג - לנצל כל רגע פנוי בימי ראש השנה ויום הכיפורים לעבודת ה'

ידוע מה שכתב הרמ"א (או"ח סימן תקפ"ג ס"ב) בשם הירושלמי שנוהגים שלא לישון ביום ראש השנה, וכתב הט"ז דאיתא בירושלמי שמי שישן בראש השנה מזלו יישן. וכתב השל"ה (ראש השנה פרק תורה אור) דלא דוקא ישן ממש, אלא אפילו ער ויושב בטל, ואינו מבקש על נפשו בתפלה ובתחנונים, ישן מיקרי, ואדם מועד לעולם בין ער בין ישן (בבא קמא כו). אם אינו עוסק בתורה ובמעשים טובים. ונראה דעיקר הדבר הוא, שצריך להשתדל לנצל כל רגע ורגע ביום ראש השנה לעסק התורה ולא לבטל אפילו רגע אחד, כי אז כאשר ידונו אותו בשמים יהיה זה למליץ יושר, ומובטח שעל ידי זה מטה דינו לכף זכות כי יהיה נידון באשר הוא שם, (עיין בראשית כ"א י"ז וברש"י שם). וגם מטעם זה נוהגים לגמור ביום ראש השנה כל התהלים כמו שכתב המש"ב (שם או"ח סימן תקפ"ג), והיינו משום שעל ידי זה מנצל כל רגע ורגע ממש.

ובספר שפת אמת כתב לבאר מה שאמרו בגמרא (ר"ה טז): אין דנין את האדם אלא לפי מעשיו של אותה שעה שנאמר "באשר הוא שם" ופירש רש"י ולא על מה שעתידי לעשות, והקשה דלכאור' פשוט שלא דנים את האדם על מה שעתידי לעשות, ותירץ שגם על מה שכבר עבר ועשה אין דנין, אלא רק לפי מעשיו של אותה שעה, שאם שב בתשובה והסיר העוון מנפשו, אין עליו דין רק לפי מעשיו שהשאירו בו עדיין רושם באותה שעה. והן הן הדברים.

והנה איתא בירושלמי (ר"ה פ"א ה"ב ובב"ר נ') שהקב"ה דן את ישראל בראש השנה כיום בשעה שעושים מצוות, ואת האומות בלילה בשעה שהם ישנים ואינם עושים עבירות. ונראה דהן הן הדברים דמפני שאין דנים את האדם אלא באשר הוא שם, לכך מחזר הקב"ה לדון את ישראל ביום שאו עסוקים בעשיית המצוות ולימוד התורה, ומפני כך צריך לנהוג גם באומות לדונם בלילה שאו אינם עושים עבירות. אלא דיש הבדל גדול, שאצל ישראל נחתמים לאלתר לחיים כיון שבאותה שעה עוסקים בתורה ובמצוות ונמצאו זכאים, משא"כ הגויים שהם באותה שעה ישנים צריך לבדוק בכל מעשיהם. וגסי הגאון המפורסם מהר"ר יעקב זר שליט"א ראש כולל "יקירי ציון" ב"ב הוסיף בבאור הירושלמי דכיון דכיון לאדם שלא בפניו ואין חבין לו שלא בפניו (ב"מ יב), ובשעה שהאדם ישן נשמתו עולה לשמים ודנים אותו, על ידי שנשאיר ניעור בר"ה ועוסק בתורה ובמצוות יש יכולת בידי ב"ה של מעלה רק לזכות לו ולא לחוב, כי אין חבין לאדם אלא בפניו.

וכמו כן ביום הכיפורים כל רגע ורגע חשוב עד מאד וסגולתו לאין ערוך, ולכן צריך לנצל כל רגע פנוי לעסק התורה או קריאת תהלים. וכן שמענו כמה וכמה פעמים ממרן רבינו עובדיה יוסף זצ"ל שהגיל היה לומר שכל רגע ורגע פנוי ביום הכיפורים ראוי לחטוף ולנצלו לעסק התורה, והיה אומר שלכן יקצרו הגבאים במכירת העליות והמצוות של יוה"כ ולא יבטלו את הזמן, וכל אחד ואחד שאינו מתכוין לקנות יחטוף זמן זה לעסק התורה או קריאת תהלים וכדומה, והיה זועק מנהמת ליבו כי חבל מאד להפסיד כל רגע מקודש של יום הכיפורים, שהשגותיו גדולים לאין ערוך, ומכירת המצוות בבית מדרשו היתה נערכת בדקות ספורות ממש למרות שהיו מתפללים עימו עשרי תבל ואילי הון, ואף הנהיג בישיבתו סדר לימוד ביום הכיפורים בין התפילות.

והגאון רבי יהודה ליב חסמן זצ"ל מושגח דיישיבת "חברון" (מובא בסוף ההקדמה לס' אור יהל) ביום הכיפורים האחרון ירד אחרי תפילת נעילה לביתו כי נחלש הרבה מהתענית, וירדו עמו מניין מהבחרים, והמתינו לתפילת מעריב, נענה המשגיח ואמר בהפטרות מנחה קראנו שאמר יונה לאנשי האוניה "שאוני והטילוני אל הים", ויש לדקדק למה אמר יונה "שאוני והטילוני" היה לו לומר "הטילוני אל הים" וחסל, אלא יש לומר שדקדק במילה זאת להשתמש ברגע שיוגביהו אותו - לדעת כי יש לו עוד רגע חיים, וכך עלינו להבין ולידע שנשאיר לנו עוד רגע של קדושת יום הכיפורים, ולא נאבד המרגלית היקרה הזאת בלא דעת.

י"ד - לקבל על עצמו קבלה טובה ואפילו קטנה

מסורת בידינו מהקדמונים שעל ידי שהאדם מקבל על עצמו איזו קבלה טובה הרי זו סגולה גדולה שינצל על ידי זה בדין להיכתב ולהיחתם לחיים טובים ולשלום. ואפילו קבלה קטנה, אבל שיקבלו עליו בלב שלם, ועל ידי זה יש בכוחו לשדר ולשנות גור דינו לחיים טובים ולשלום. וראוי שיקבל על עצמו בערב ראש השנה, ואם עבר ראש השנה ולא קיבל יקבל על עצמו עד ערב יוה"כ, ואם אחר גם זה יקבל על עצמו עד תפילת הנעילה. ויש לבאר זאת על פי מה ששנו רבותינו במדרש שיר השירים (פרק ה') על הפסוק "פתחי לי אחותי רעיתי" ר' יוסי אומר אמר הקב"ה לישראל פתחו לי פתח אחד של תשובה כחודה של מחט ואני פותח לכם פתחים שזיהו עגלות וקרניות נכנסות בו. ועוד אמרו רבותינו פתחו לי פתח כחודה של מחט ואני אפתח לכם פתחו של אולם. ולכן גם בזה על ידי קבלה אחת טובה הרי זה בבחינת כחודו של מחט ואף יותר, ועל ידי זה פותח הקב"ה לנו שערים כחודו של אולם.

וכבר מרגע הקבלה סגולתו עצומה ועושה רעש גדול בשמים להגן ולהציל האדם, כדן כל נדר שאדם נודר ומקיים לאחר זמן. וכן איתא במסכת תענית (ה): שבדורו של ר' זירא גזרה המלכות גזירה ויחד עם זאת גזרה שלא יתענו, אמר ר' זירא לבני דורו נקבל עתה על עצמינו להתענות בעתיד, בזמן שתבטל הגזירה, והביא סמך לדבר זה, שמשעת הקבלה סגולה היא שתתקבל תפילתו ובקשתו, שנאמר (דניאל י"ב) "ויאמר אלי אל תירא דניאל כי מן היום הראשון אשר נתת

את לבבך להבין ולהתענות לפני אלהיך נשמעו דבריך". וכעין זה מצינו גם אצל ריש לקיש (ב"מ פב). שמאותו רגע שקיבל על עצמו עול תורה כבר תיש כוחו, אף על פי שעדיין לא התחיל לעסוק בתורה. וכן מצאנו בדברי רבינו יונה בשערי תשובה (שער שני י') שכתב שמרגע שמקבל האדם על עצמו לשנות דרכיו ומקבל דברי המוכחים, קנה לנפשו זכות ושכר, והביא דברי המכילתא (בא י"ב כ"ח) בעניין עשיית הפסח שנאמר "וילכו ויעשו בני ישראל" וקשה שהלא לא עשאוהו מיד אלא עד ארבעה עשר לחודש? אלא כיון שקיבלו עליהם לעשות, מעלה עליהם הכתוב כאילו עשו מיד.

צא ולמד ממה שכתב לחדש בספר יסוד ושורש העבודה (שער ח' פרק י"ב) בדברי הוזה"ק (בראשית דף ד') שמצוה לחדש חידושי תורה במיוחד בשבת שעל ידי זה מעטרים לאביו ואימו בגן עדן, שאם אדם חושב איזה שעה כיום שבת קודש לחדש בשכלו איזה הנהגה טובה בעבודת יוצרנו ובוראנו ית"ש ויתעלה שיתנהג בהנהגה ישראלית זו כל ימי השבוע הרי זה כמו שמחדש חידושי תורה, הן בקבלת הנהגת טהרת המחשבה הן בהנהגת הדיבור למעט בכל יכולתו, הן בהנהגת התמדת לימודו יותר מימים שחלפו ועברו, הן בהנהגת כוונת התפילה או בברכת הנהגין וכיוצא בזה, אף בהנהגת אכילה ומשגל, גם במשא ומתן שילו לעסוק בה בהיתר, דמלאכת מחשבת של קבלה טובה נחשבת כלימוד תורה וכאילו חידש סתרי תורה, והקב"ה ישתעשע בחידוש זה בפמליא שלו, וגם יעטר בו הקב"ה וכל פמליא שלו וכל נשמות הצדיקים שבגן עדן כמבואר בזה"ק.

והנה כיוצא בזה נוהג היה הרש"ש הק' לדרוש בראש השנה קודם תקיעת השופר (הביאו בארוכה הפלא יועץ ערך ראש השנה) כי שערי תשובה פתוחים והתעוררות תשובה מעט בראש השנה הוא כנגד טורח גדול בזמן אחר, ואל יפחות כל אחד מלשוב מאיזה חטא קל או חמור, כי בזה זוכה להיות צדיק בעל תשובה ומכריע כל העולם לקף זכות.

ט"ז - לדון כל אדם לקף זכות

שנו רבותינו במסכת שבת (קכז:): הדין את חבריו לקף זכות דנין אותו לזכות, וכתבו בעלי המוסר שמכאן יש עצה גדולה לזכות בדין על ידי שייריש האדם בליבו מידה זו לדון כל אדם לקף זכות, ובפרט בימים אלו של אלול והימים הנוראים, שעל ידי זה גם בשמים ידונו אותו לקף זכות.

ומפורסמים דברי בעלי המוסר שאין דנים את האדם למעלה בשמים עד שידון את עצמו בעולם הזה, וכמעשה דנתן הנביא (שמואל ב' י"ב) שבא לדוד המלך ע"ה על עניין אוריה החיתי, ואמר לו בדרך משל לשני אנשים שגרו בעיר אחת, אחד עשיר והשני עני, לעשיר היו עדרי עיזים וכבשים ובקר רבים במספר ולעני לא היה כלום חוץ מכבשה אחת קטנה שאותה רכש בכסף והיתה כל רכישו, והגיע אורח לבית העשיר וחס העשיר על רכישו לקחת מעדרי צאנו ובקרו להכין סעודה לאורח אלא לקח את כבשת העני והכין ממנה סעודה לאורח שבא אליו, וכששמע זאת דוד המלך כעס על העשיר ונשבע בשם ה' כי מות הוא, ואמר נתן הנביא לדוד אתה האיש.

וכן כאשר נשמת האדם עולה לשמים מושבים אותו בראש בית דין, ומבקשים ממנו לדון, ומביאים לפניו כל המעשים שעשה בעולם הזה, דבר אחרי דבר, ושואלים אותו מה דינו של פלוני שעשה ככה וככה והוא חורץ את דינו, ונמצא שאם הרגיל עצמו לדון כל האדם לקף זכות כמאמר התנא באבות (פ"א ו'), ממילא חורץ גם את דינו בבואו לדין לעתיד לבוא לקף זכות. ושוב ראיתי שהאר"ך כן גם הגר"ח שמואלביץ זצ"ל בספרו שיחות מוסר (עמ' תכ"ט).

ט"ז - להשפיע תורה ויראת שמים לרבים

שנה אחת באלול דיבר הסבא מסלבודקה בשיחתו שהעצה לימי הדין היא להעביר על מידותיו, אולם אחרי תפילת מעריב פנה אל התלמידים ואמר שאכן סגולה גדולה היא לזכות בדין על ידי שמעביר על מידותיו, אך היות והעבודה בזה היא רבה והזמן קצר, לכן העצה המיידית היא להיות ממוזי הרבים.

והנה ידוע יסודו של הגאון ר' ישראל סלנטר זצ"ל בביאור מאמר הכתוב (דברים ל"ב ד') "הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט, אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא", וקשה אם צדיק פשוט שהוא ישר, וכיאר שלא כמידת בשר ודם מדתו של השי"ת, מלך בשר ודם כשדן אדם לדין ומתחייב מיתה וכדומה אינו מתחשב בצער משפחתו וקרוביו והורגו, אבל אצל הקב"ה גם אם כלפי שמים האדם חייב מיתה, מ"מ אם משפחתו וזכאים ולא מגיע להם צער זה, אין הקב"ה נוטל נשמתו.

ומפני זה על שמועה רעה שלא תבוא, צריך כל אחד ואחד לפשפש במעשיו, שאם לא היה ראוי להצטער, לא היה נעשה או נודע לו דבר אותה השמועה. ובזה מיושב מה שאמרו רבותינו בשבת (קו). אחד מן האחים שמת ידאנו כל האחים, אחד מן החבורה שמת תדאג כל החבורה כולה. [וכעין זה מצינו במכות (יא). שאכל אריה לאיזה אדם במרחק שלוש פרסאות מריב"ל, ומפני זה לא בא אליו אליהו שלושה ימים על שלא הועילה זכותו להציל לאותו אדם, ויש לבארו בדרך זו].

ומכל זה רואים שאדם שהוא מוכה את הרבים ומקושר לאחרים, ממילא זה עצמו כבר סגולה גדולה עבורו להנצל בדין, שגם אם ח"ו מדין הזכויות שלו חייב מיתה או גלות וכדומה, מכל מקום אם הוא מוכה את הרבים ומשפיע מתורתו ויראתו על אחרים, או מטיב עם אחרים ועושה עימהם חסד, ממילא הקב"ה דן אותו לחיים, כי הגם שהוא עצמו חייב, אבל יגרם לאחרים צער והפסד ממינתו או מחוליו והם לא ראוים לקבל עונש זה, לכך הוא נחתם לחיים טובים ולשלום.

ובאמת מצינו כמה עובדות באנשים שמתו ודבר זה נעלם מעיני קרובם עד פטירתם, כהגאון רעק"א שלא ידע בפטירת בתו אשת החת"ס, ועוד גאוני, והיינו כיון שלא היה להן לסבול ולהצטער בשמועה זו לכן הקב"ה העלים מהם דבר זה.

והאמת שדבר זה כבר מפורש בתורה שהרי לוט ניצול מהפיכת סדום בשביל כבודו של אברהם, והיינו שכיון שהיה קרובו ולא היה מגיע לאברהם צער מיתתו של לוט לכך ניצול, ועל ידי זה הציל הקב"ה את כל העיר צוער בשביל לוט שביקש להניחה שתחיה נפשו שם, שהיאך ילך לעיר שוממה, וכמו שכתב רש"י (בראשית י"ט כ"א) לא דיך שאתה ניצול, אלא אף כל העיר אציל בגלגלך. הרי שבגלל שלוט היה מקושר לאברהם נחתם לחיים, ובגלל שלוט היה צריך לחיות בתוך עיר ויישוב, ניצולו כל תושבי העיר צוער. וראיתי בשם בעל העקדה שביאר את טענתו של יהודה "ועתה כבואי אל עבדך אבי והנער איננו ונפש קשורה בנפשו" (בראשית מ"ד ל'), שיהודה ביקש לעשות כאן משפט ישר ודין צדק ולחון את בנימין, וטענתו היתה שיעקב אינו ראוי להרגיש צער זה, וכמידת הקב"ה שאינו מעניש באופן שיגרם מכך צער לאדם אחר שלא מגיע לו צער זה, וזהו מה שכתוב "משפט ה' צדקו יחדיו".

ועפ"ז ביאר השדי חמד (מערכת ראש השנה סימן א' אות ו' ד"ה ולכאורה) שלכן מקובלת יותר התפילה אצל הצדיקים, במוותם ובחיייהם, לפי שהקב"ה מקבל תפילתם שלא לגרום להם צער שאינו מגיע להם בדין, בראותם שאין תפילתם מתקבלת, וכאמור. ושלכך כתב הרמ"א בהלכות ראש השנה (סימן תקפ"א ס"ד) שיש מקומות שנוהגין לילך על הקברות ולהרבות שם בתחינות, שהתפילות שם מקובלות ביותר, כי לא מגיע לצדיקים שזכינו עפר שיצטערו אם לא תתקבל תפילתם. ודפח"ח.

והנה בספר זכרון שמואל (עמ' תקנ"ט) כתב הגר"ש רוזובסקי זצ"ל על דברי הגאון ר' ישראל סלנטר זצ"ל שאחד הדרכים לזכות בדין הוא לזכות את הרבים, שכל בן תורה יכול להיות בבחינת רבים צריכים לו על ידי שיתחזק בתורה ובתפילה ובשמירת סדרי הישיבה, כי השפעתו של כל יחיד רבה על כולם. ובכלל זה אם מסייע לאחרים בהבנת הלימוד וכדומה, ודאי יועיל לו להתחם לחיים טובים ולשלום.

י"ז - גמילות חסדים

בסה"ק תומר דבורה להרמ"ק (פרק א) כותב שיש בשמים בהיכל ידוע מלאכים ממונים לקבל גמילות חסדים שבני אדם עושים בעולם הזה, וכאשר מידת הדין מקטרגת, מיד אותם מלאכים מראים החסד ההוא, והקב"ה מרחם על ישראל מפני שהוא חפץ בחסד, ולכן למרות שהם חייבים, אם הם גומלים חסד זה לזה הקב"ה מרחם עליהם. וכמו שהיה בזמן החורבן שאמר הקב"ה למלאך גבריאל שהוא שר הדין והגבורה, בוא אל המלאכים בינות לגלגלים, ותקח משם גחלי אש לזרוק על ירושלים, להחריב את העיר ולהרוג את אנשי ירושלים, לפי שהיו עובדי עבודה זרה ולא שמעו לנביאים לחזור בתשובה, והיה הדין מתחוק עד שביקש לכלות את הכל, מפני שנתחייבו כליה, וגבריאל לקח את הגחלים, והמתין שש שנים אולי יחזרו בתשובה. כיון שלא חזרו בתשובה ביקש לזרוק את הגחלים, וכתוב בנבואת יחזקאל "וירא לכרובים תבנית יד אדם תחת כנפיהם" כלומר, אמר הקב"ה לגבריאל, הם גומלים חסדים אלו עם אלו, אם כן תצנן את הגחלים ויהיה תקומה לתושבי ירושלים, ולכן למרות שנחרב בהמ"ק ואנשי ירושלים הלכו לגלות, אבל חיו שם והולידו ילדים, וחלקם אפילו חזרו לבית שני, ואף שחטאו והיו חייבים עונש, מכל מקום כיון שהקב"ה אוהב חסד, ריחם עליהם בעשותם חסד.

ומבואר כי עשיית חסד כוחה רב למהול העוון או להמתיק העונש, וסגולה גדולה הוא לזכות על ידה בדין. וכן איתא במסכת דרך ארץ (פרק ז) אוהב את גמילות חסדים, כדי שתנצל ממלאך המוות. ובמסכת ראש השנה (יח.) איתא, "לכן נשבעתי לבית עלי אם יתכפר עוון בית עלי בזבח ובמנחה", אמר רבא בזבח ובמנחה אינו מתכפר, אבל מתכפר בתורה. אביי אמר בזבח ומנחה אינו מתכפר, אבל מתכפר בתורה ובגמילות חסדים. רבא ואביי מבית עלי היו, רבא שעסק בתורה חי ארבעים שנים, אביי שעסק בתורה ובגמילות חסדים חי ששים שנים.

י"ח - עניית איש"ר בכל כוחו

מפורסמים דברי רבי יהושע בן לוי במסכת שבת (ק"ט): כל העונה אמן יהא שמייה רבה בכל כוחו קורעין לו גזר דינו [ואפילו של שבעים שנה], ואפילו אם יש בו שמץ של עבודה זרה מוחלין לו, ועוד איתא שם דאמר ריש לקיש שכל העונה איש"ר בכל כוחו פתחין לו שערי גן עדן, וביאר המהרש"א דגן עדן מלא שערים זה מלפנים זה, ואין כל אחד רשאי להיכנס לשערים הפנימיים, וכמו שאמרו בגמרא (ב"ב עה.) אין אדם נכוה אלא מחופתו של חברו, ומי שעונה איש"ר בכל כוחו מכניסים אותו לשער הפנימי, ורבינו יוסף חיים זצ"ל בן יהודה הוסיף לבאר שהעונה איש"ר בכל כוחו מזומן לחיי עוה"ב, שבעת פטירתו מיד בעלות הנשמה בסערה השמימה כבר צופה רואה את מקומה המוכן ומזומן לה בן עדן, ואינה סובלת ומתייסרת מפני אימת הדין כמו בכל אדם רגיל. והנה רש"י פירש בכל כוחו היינו בכל כוונתו, והתוספות הביאו דברי ר"י בשם הפסיקתא במעשה דרבי ישמעאל בן אלישע שכשישראל נכנסים לבתי כנסיות ואומרים יהא שמייה רבא מברך "בבוקל רם" מבטלים גזירות קשות. ומתוך כל זה עולה על נס עצה נוספת לזכות בדין על ידי שיתחזק בעניין אמן יהא שמייה רבה. ועיין משנה ברורה (נ"ו ס"א).

י"ט - לקבוע בליבו כי אין עוד מלבדו

מפורסמים דברי הגר"ח מוולאז'ין זצ"ל בספרו נפש החיים (שער ג' פרק י"ב) שכתב, ענין גדול וסגולה נפלאה להסיר ולבטל מעליו כל דינין ורצונות אחרים שלא יוכלו לשלוט בו ולא יעשו שום רושם כלל כשהאדם קובע בליבו לאמור הלא ה' הוא האלוקים האמיתי ואין עוד מלבדו יתברך שום כח בעולם וכל העולמות כלל והכל מלא רק אחדותו הפשוט יתברך שמו ומבטל בליבו ביטול גמור ואינו מושגיח כלל על שום כח ורצון בעולם ומשעבד ומדבק טוהר מחשבתו רק לאדון יחיד ברוך הוא, כן יספיק הוא יתברך בידו שטמילא יבטלו מעליו כל הכוחות והרצונות שבעולם שלא יוכלו לפעול לו שום דבר כלל. וידוע דבר זה כבדוק ומנוסה, ומובא עוד שהגר"ח מבריסק זצ"ל העיד שבכח זה עבר את המלחמה בשלום, וכשנתפס בנו הגר"י לצבא יעץ לו לשנן מאמר זה בספר נפש החיים ועל ידי כך ניצול, וכן ידוע בזה המעשה באחד שניצל משוטרי המכס על ידי ששינן זאת בעצתו של הגר"ח מוולאז'ין זצ"ל.

ואולם לא עלה על ליבי שסגולה זו תועיל גם לזכות ביום הדין הגדול והנורא, שהוא יום המשפט על ידי קוב"ה בכבודו ובעצמו לכל אחד לפי מעשיו, אלא שראיתי שהגר"ח קרלנשטיין זצ"ל בקונטרס עצות ליום הדין (עמ' י"ט) כתב שודאי סגולה זו תועיל גם לזכות בדין בראש השנה, וביאר בזה מה שאומרים בסליחות "ותצילנו מכל גזירות אכזריות כי לך לבד עיננו תלויות" כלומר שבגלל שאנו מכירים ומבינים ומרגישים שרק הקב"ה יכול להצילנו, ולא אף אחד אחר, ואין אדם נוקף אצבעו למטה עד שמכריזין עליו למעלה, כי אין עוד מלבדו, על ידי זה גופא זוכין למדת הרחמים. וכן ביהי רצון שנדפס במחזורים לפני תקיעת שופר, אומרים: "סתם שטן ואל ישטן עלינו כי אליך תלויות עינינו", וכן בתחנון של שני וחמישי אומרים, "ואל ימושול בנו קצף, כי לך עינינו תלויות", וכן ביעלה ויבוא, "ובדבר ישועה ורחמים חוס והננו ורחם עליו והושיענו, כי אליך עינינו", והיינו דכיון שענינו נשואות אליך, ורק אליך, בזכרת זה נוכח לישועה ורחמים.

כ' - תענית ערב ר"ה מנקה שלישי מהעונות

הטור (סימן תקפ"א) כתב: נוהגין באשכנז להתענות כולם בערב ראש השנה. וסמך לזה מהתנחומא (ויקרא ל', ז) "ולקחתם לכם ביום הראשון" וכי ראשון הוא, והלא ט"ו הוא? אלא ראשון לחשבון עונות, משל למדינה שהייבת מס למלך ולא נתנו לו, בא אליה בחיל לגבותו כשנתקרב אליה בעשרה פרסאות יצאו גדולי המדינה לקראתו ואמרו לו אין לנו מה ליתן לך, הניח להם שלישי. כיון שנתקרב יותר יצאו בניוני העיר לקראתו, הניח להם שלישי השני. כשנתקרב יותר יצאו כל בני העיר לקראתו, והניח להם הכל. כך מלך מלכי המלכים הקב"ה, כשבא לגבות חובו מבני המדינה אלו ישראל שמסגלים עונות כל השנה, ערב ר"ה הגדולים מתענין ומוותר להם שלישי עונותיהם. בעשרה ימים בניונים מתענין, ומוותר להם ב' שלישיים. ביה"כ הכל מתענין ומוותר להם הכל. במוצאי יוה"כ עוסקים במצוות סוכה ולולב ואין עושין עונות לך נקרא יו"ט ראשון, אי לחשבון עונות. ותענית זו עד הצות (שו"ת יעב"ץ ח"ב קמ"ז) ויש נוהגים עד אחרי מנחה גדולה (מטה אפרים).

כ"א - להתברך מפי הרבים ותופסי התורה

הטור מביא בהלכות ראש השנה (סי' תקפ"ב) שנוהגין באשכנז שכל אחד מבקר את חברו ואומר לו תכתב בשנה טובה, וכן הביא הרמ"א (שם סוף הסימן) שנוהגין שכל אחד אומר לחבירו לשנה טובה תכתב. וכיוצא בזה כתב מהרה"ל (הלכות הימים הנוראים) והובא בנושאי כלים, "משנכנס אלול כשכותב אדם איגרת שלום לחבירו צריך לרמוז בהתחלתו שמבקש עליו לשנה טובה תכתב ותחתם וכיוצא בזה". והנה ממה שהטור והרמ"א הביאו מנהג זה, נראה שלומדים זאת כדן ופסק, שהרי אין דרכם להביא דברי מליצות ומנהגי ריעות בעלמא. והיינו טעמא שבמה שכל אחד מאחל ומברך לחבירו בברכת שנה טובה, יש כח לברכה לחול, כלומר ואפילו אם האדם אינו ראוי להיות זכאי לפי דקדוק מעשיו, מכל מקום יכול להחתם לחיים מכח מה שהרבים מברכים אותו בשנה טובה. ונראה כי מזה נפוץ המנהג בכל תפוצות ישראל לשלוח איש לרעהו איגרת ברכה וברכת שנה טובה, ובליקוטי מהרי"ח רמז על זה את הפסוק וישאלו איש לרעהו לשלום. ועל אחת כמה וכמה כשמתברך מפי ת"ח תוספי התורה וגדולי הדור לקראת הימים הנוראים בברכת שנה טובה, וידוע מה שאמרו חז"ל (ב"ב קמז.) כל שיש לו חולה בתוך ביתו, ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים, שנא' חמת מלך מלאכי מות ואיש חכם יכפרנה. וכתב הנימוקי יוסף (שם) מנהג זה בצרפת כל מי שיש לו חולה מבקש פני הרב התופס ישיבה שיברך אותו, והובא להלכה ברמ"א (י"ד ס' של"ה ס"ו). ואם על חולה שיש בתוך ביתו ראוי לו לילך אצל תופס ישיבה, על אחת כמה וכמה להתברך בברכת שנה טובה שבזה כלול הכל, וגם הוא ברכה להצלתו בדין לחיים או למות. וכן ראיתי בספר טעמי המנהגים (סי' תרצ"ד) שהמנהג ללכת אצל הצדיקים בראש השנה להתברך מפייהם.

כ"ב - פדיון נפש ויחוד ק"ס פרוטות ערב ר"ה. כ"ג - אמירת מזמור לדוד ה' אורי וישעי (חסר המקום מהכיל)

לא בשמים היא לאמור מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו

בימים אלה הופיע בס"ד

יצירת השנה - על המשה הומשי תורה

"אשכול יוסף"

כל הקושיות ומאות תירוצים!

בכל פרשה כמה מערכות

של קושיות חזקות ומרתקות ותירוצים רבים!

1200 עמודים גדושים ועריכה מדהימה!

**הסכמות נלהבות מרבותינו ראשי הישיבות
וגדולי ומאורי הדור מכל העדות והחוגים**

מתוך הסכמת מרן רה"י הגאון רבי דוד כהן שליט"א ראש ישיבת "חברון"

"...והוא ספר מיוחד המביא את אור פרשת השבוע, ותועלת גדולה הוא

לכל בית של תורה, ואין ערוך לתועלת ולזכות בספר זה, והוא זכות הרבים ממש

כאשר הרבה נהנים ומתענגים על הדברים, וגם אני מתענג עליהם הרבה, ובודאי

יתקבל באהבה ובחיבה לתועלת ולברכה ולהגדיל תורה ולהאדירה..." ולהאדירה

ירושלים: ספר הספרים, צומת בר אילן. יפה נוף צומת בר אילן. הפצת ספרי קודש דוד 1, שוק הבוכרים. ולדמן בהמ"ד בעלו.

ספרי מאה שערים מאה שערים 15. אור החיים סנטר מאה שערים. מלכות קודש רח' שוורץ 1 שוק מחנה יהודה.

הספריה הספרדית מול הדואר שוק הבוכרים **צפון:** בדוכן בכניסה לקבר רבי מאיר בעל הנס זיע"א

בני ברק: משפ' שבתאי ר' עקיבא 44 פינת הרב קוק, (מעל סלקום), 03-5796146 (9 באינטרקום).

ביתר: משפ' סימן טוב, רח' בן זכאי 7 - 02-5808831 **קרית ספר:** משפ' שהמורוב מסילת יוסף 4 ק"ג, 052-7606856

אלעד: משפחת דוד רח' יהודה הנשיא 84 ק"ג 054-84-23384 **רכסים:** משפ' כהן, הערבה 5 פלא' 054-84-89162

אשדוד: משפ' כהן רובע ג' רח' האדמו"ר מבעלז 5/25, 052-7191877 **אשקלון:** חנות "מוריה" העבודה 28

נתיבות: משפ' אלפסי רח' חוני 1133/4 פל' 052-7148454 **אופקים:** משפ' חזן רח' יוסף קארו 55/4 טל' 08-9961507

נתניה: משפ' ארביב, הפורצים 10/2 פלא' 050-41-36465 **חיפה:** משפ' סימן טוב 054-84-99638 (בין השעות 1-3)

מתנה לכל מי שרכש ספר של המחבר: דיסק חדש "שאגת יוסף" 100 שיעורים מרתקים בהלכה ובאגדה

בין מאות הנושאים: 9 תירוצים מדוע לא ברא הקב"ה את האדם עם כנפיים כעוף? 4 תירוצים היאך מברכים "שלא עשני אשה", הרי טוב לאדם שלא נברא? 8 משות היו לילה היאך הקב"ה ברא בו עשרה דברים? 8 תירוצים היאך נח שתה יין מכרמו ולא המתין שלוש שנות ערלה? 8 תירוצים למה לא מצינו זכר לאלפים ורבבות שנתגייירו

נקודות מכירה ומשלוחים לכל רחבי הארץ והעולם

054-84-60007/8! המבצע ממשיד! 02-5373570

ניתן להשיג שאר ספרי המחבר: כרם יוסף על הש"ס / מועדני יוסף ברית מילה / הסגולה לזיכרון / שלהבת יוסף חי עה"ת

ירוצים למה קצת ביקש אברק ה היאך יצחק ה תירוצים ה שבטים דינו של יוסף הצדיק למיתה? 12 תירוצים היאך קבע יעקב שיוסף מת מפני שבגדו הייתה טבולה בדם והלא שמא השאילה? 15 תירוצים מדוע לא חשש יוסף לצער אביו 8: 8 תירוצים היאך קברו ראשו עשוי במערת המכפלה והלא אין קוברין צדיק אצל רשע? 3 תירוצים היאך יוסף נישק ליעקב אחרי מותו והלא יש סכנה בדבר? 8 תירוצים היאך לא ש מצרים: 10 תירוצים היאך הותר להשליך שמו של הקב"ה ליאור להעלות ארונו של יוסף? 6 תירוצים מה גדולת משה שהתעסק בעצמות יוסף והלא גם הביזה היתה מצוה? 8